

Den offentliga måltiden och ”Food For Life”, kopplat till Agenda 2030

Vad är Agenda 2030?

Agenda 2030 är den mest ambitiösa planen för hållbar utveckling som världen någonsin antagit. Agendan är framtagen inom FN och består av 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Den syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Den antogs 2015 av världens stats- och regeringschefer. Internationellt går den under förkortningen SDG (Sustainable Development Goals) Världens ledare har lovat att uppnå de 17 globala målen till år 2030. Vi har därmed tillsammans med andra länder tagit på oss ansvaret att skapa en mer rättvis, hållbar och bättre värld. I Agenda 2030 definieras hållbar utveckling som en positiv samhällsutveckling utifrån ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla.

Hur kommer måltiderna in i arbetet med Agenda 2030?

Livsmedelskedjan påverkar och påverkas direkt och indirekt av alla målen i Agenda 2030. Det handlar om allt från primärproduktion, fiske och dricksvatten till konsumtion, klimat och hälsa. På livsmedelsområdet knyter agendan an till Sveriges nationella [miljömål](#), [folkhälsomål](#) och den nationella [livsmedelsstrategin](#) och skapar ett paraply för alla olika perspektiv på mat.

Referens: FOOD AND AGRICULTURE Driving action across the 2030 Agenda for Sustainable Development, FAO 2017 <http://www.fao.org/3/a-i7454e.pdf>

Maten berör direkt eller indirekt alla målen i Agenda 2030. De offentliga måltidernas står för en stor andel av de totala måltiderna. Det är därför viktigt att kommunen går före och är det goda exemplet till önskvärd konsumtion.

Food For Life

Sedan 2017 arbetar Boxholm, Vadstena, Ydre och Ödeshögs kommuner med konceptet ”Food for Life”. Food for Life innebär ökad andel närproducerade råvaror i de offentliga måltiderna och inkluderar också kunskap om hur maten odlas/produceras. Food for Life innebär också ett lärande om hälsosamma och hållbara matvanor för att grundlägga goda levnadsvanor och skapa medvetna konsumenter. Mat är påtagligt och konkret för barnen och därför lätt att knyta an kunskap till. Grundsynen är att ta tillvara all kunskap som finns kring odling, livsmedelsproduktion och lägga fokus på den pedagogiska måltiden. Genom att ta tillvara den resurs som måltiden utgör bidrar man till ett ökat lärande och till att skapa trivsel och gemenskap. Integrering av måltiden i verksamheten är något som Livsmedelsverket och Skolverket anger att kommunerna ska arbeta med. Food For Life knyter an till Agenda 2030, Livsmedelsverkets måltidsmodell för offentliga måltider, Östergötlands regionala livsmedelsstrategi samt kommunerna kostpolicies, för att nämna globala, nationella, regionala och lokala styrdokument.

Sju mål i Agenda 2030

Här nedan är en beskrivning hur ovan nämnda kommuner arbetar med den offentliga måltiden och kopplingen till Food for Life, utifrån Agenda 2030 med dess mål och delmål. Sju av de övergripande målen i Agenda 2030 har här valts ut som särskilt kopplade till den offentliga måltiden.

Mål 2 – Ingen hunger

Delmål:

2.1 Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla

2.2 Utrota alla former av felnäring

2.3 Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter

2.1 Tillgång till säker och näringsriktig mat till alla

De offentliga måltiderna i våra kommuner erbjuder näringsriktig och klimatsmart mat i vardagen. Måltiderna har sin grund i Livsmedelsverkets rekommendationer både vad gäller näringskrav och livsmedelshygien. All hantering i de offentliga köken sker efter kökens egenkontroll. De offentliga köken ska kunna bidra med mat och måltider även i händelse av samhällskris.

2.2 Utrota alla former av felnäring

Måltiderna bidrar med de näringsämnen som är viktiga för målgruppens behov.

Undernäringen hos exempelvis äldre minimeras så långt det är möjligt genom att erbjuda specialanpassningar i näring och konsistens utefter individens behov. Huvudmålen lagas från grunden, av utbildad personal. Pedagogiska måltider tillämpas inom förskola, skola och omsorg. Personalen kan i denna arbetsuppgift fånga upp och stötta vid speciella behov.

2.3 Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter

Livsmedel till de offentliga måltiderna upphandlas i så stor utsträckning som möjligt regionalt. Det gynnar en hållbar utveckling och att vi arbetar för att uppfylla nationella miljömål. Det gynnar också företagandet i länet, ger fler arbetstillfällen, ökar skatteintäkterna och bidrar till bättre offentliga måltider och bättre folkhälsa. Detta arbete stöds av den regionala livsmedelsstrategin.

Genom Food for Life och arbetet med närproducerad mat, beställs livsmedel från närliggande småskaliga producenter. Upphandlingarna möjliggör för småskaliga, närliggande producenter att leverera livsmedel till offentliga kök. De offentliga köken kan därmed förmedla kunskap till matgästen om var maten kommer ifrån och hur den producerats. Elever och äldre kan göra studiebesök på gårdarna och producenter kan komma till kommunens verksamheter. Att veta var råvarorna kommer ifrån är en kvalitetsfaktor i sig

Mål 3 Hälsa och välbefinnande

Delmål:

3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja psykisk hälsa och välbefinnande

3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja psykisk hälsa och välbefinnande

Ohälsosamma matvanor är en av de största orsakerna till sjukdom och för tidig död. Näringsrika måltider i offentlig sektor ger alla jämlika förutsättningar genom möjligheten att äta hälsosamt och FFL arbetet bidrar till kunskap om bättre matvanor generellt. Genom aktivt arbete med måltidspedagogik läggs grunden för hälsosamma matvanor. Det främjar hälsan på kort sikt och bygger goda levnadsvanor på lång sikt. Kost, motion och sömn är tre viktiga grundpelare för en god psykisk hälsa likaväl som fysiskt välbefinnande.

Mål 4 God utbildning för alla

Delmål:

- 4.7 Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap
- 4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

4.7 Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap

Skolan ska arbeta med att i undervisningen betona hållbar utveckling. Genom Food for Life återknyter man kontakten mellan maten på tallriken och hur den produceras/odlas/lagas och har möjlighet att ta vara på allt lärande som finns i den processen. Det är möjligt när livsmedelsproducenterna finns i regionen/närområdet och köken finns på plats i förskolan/skolan. Eleverna gör inom FFL studiebesök på gårdar och i odlingar samt praktik i skolköken. Producenter kommer också till skolan för att berätta om sin produktion.

4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

Skolrestaurangerna och matrummen i förskolan är en del av skolans/förskolans utbildningsmiljö och de pedagogiska måltiderna bidrar till en tryggare måltidsmiljö. Viktigt att hela tiden arbeta för en aktiv schemaläggning av luncherna i skolan, vilket bidrar till att uppnå en lugn och trivsamt matstund utan köer och höga ljudvolym. Måltidsmiljöerna bör placeras om möjligt centralt i verksamheterna för att skapa trivsel och gemenskap.

Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Delmål:

- 12.3 Halvera matsvinnet i världen
- 12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling
- 12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

12.3 Halvera matsvinnet i världen

De offentliga köken arbetar varje dag för att minska onödigt matsvinn i kök, serveringar och på matgästernas tallrikar. Man arbetar också för att ta tillvara den mat som blir över och kan tas hand om på ett livsmedelshygieniskt säkert sätt. Man upplyser också om matgästens eget ansvar som en del av måltidspedagogiken.

12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling

Vid upphandling och vid inköp beställs livsmedel som möter krav på kvalitet och prestanda utifrån näringsinnehåll, miljöhänsyn, djurskydd och sociala villkor. Den regionala livsmedelsstrategins mål till 2020 är 30 % närproducerade råvaror och 60 % svenska råvaror.

12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

Kunskap utifrån mat, hälsa och hållbar livsstil integreras i skolarbetet och kopplas till läroplaner i varje årskurs, i enlighet med framtagna handlingsplaner för FFL.

Information och kunskap kring råvarors ursprung och kvalitet samt hållbara livsstilar (måltidsval) sprids genom Food For Life arbetet. I förskola och skola bjuder måltiderna på värdefulla pedagogiska möjligheter och utgör en central del i undervisningen för hållbar utveckling. Pedagogiska måltider är ett viktigt verktyg. Kökspersonal och pedagoger arbetar tillsammans.

Mål 13 Bekämpa klimatförändringen

Delmål:

13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering

13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar

13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering

Miljö och hållbarhet finns med i måltidsverksamhetens styrdokument, planering och uppföljning. Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier ställs vid upphandlingar. De livsmedel som offentlig sektor använder påverkar bilden av vad som anses som bra mat, de offentliga måltiderna bör vara det goda exemplet.

13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar

De offentliga måltidsverksamheterna kan genom strategiska inköp och måltidspedagogik bidra till minskad klimatpåverkan på kort och lång sikt. Måltiderna kan genom Food For Life arbetet visa på goda exempel på hur man genom bra matvanor kan bidra till framtida hållbara konsumtionsvanor.

Mål 14 Hav och marina resurser

Delmål:

- 14.2 Skydda och återställ ekosystem
- 14.B. Stöd småskalig fiskenaering

14.2 Skydda och återställ ekosystem

Fisk och skaldjur som köps in till våra offentliga kök, är fiskad eller odlad på ett hållbart sätt och hotar inte bestånden av vissa arter. Det görs genom att variera mellan olika arter och att välja varor märkta med MSC, ASC och KRAV. Kunskap om vikten av detta är en del av måltidspedagogiken.

14.B. Stöd småskalig fiskenaering

Mindre inköp av småskaligt fiskad fisk eller producerad fisk, görs på prov till våra offentliga kök.

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Delmål:

- 15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer

15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer

Välj livsmedel till offentliga kök som producerats med hänsyn till den biologiska mångfalden. Det handlar bland annat om produktionens påverkan på odlingslandskapet, växt- och djurliv, övergödning samt användning av växtskyddsmedel.

Källor: livsmedelsverket <http://maltidsbloggen.se/media-2/nyheter/>

Livsmedelsverkets måltidsmodell

FOOD AND AGRICULTURE Driving action across the 2030 Agenda for Sustainable Development, FAO 2017